ਕੁੰਜਨ ਸਦਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਬਨਾਮ

ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 9312)

10 ਦਸੰਬਰ, 2019

[ਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988:

ਘਾਤਕ ਹਾਦਸਾ - 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੈਚਲਰ ਦਾ - ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ - ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵਾ - ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 15 ਦੇ ਗੁਣਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ - ਹੋਈ: 15 ਦਾ ਗੁਣਕ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਸ਼ਰਿਤ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਲਤ ਸੀ - ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਾਧੂ 40% ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਥਾਪਿਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 18 ਦੇ ਗੁਣਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਰਕਮ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ

ਹੈਲਡ: 1. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਸੀ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਥਾਪਿਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਾਧੂ 40% ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਦਾ 50% ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਵਜੋਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। [ਪਾਰਾ 8 ਅਤੇ 9] [1131-ਬੀ-ਸੀ-ਈ]

ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਣਯ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 16 SCC 680 – ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

2. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। 3,918 ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਲ ਤਨਖਾਹ ਆਮਦਨ ਦਾ 40% ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। [ਪਰਾ 12] [1133-E]

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ '15' 'ਤੇ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ, ਨਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਹੈ, ਗੁਣਕ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 10] [1131-F-G]

ਰਾਇਲ ਸੁੰਦਰਮ ਅਲਾਇੰਸ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਮੰਡਾਲਾ ਯਾਦਗਰੀ ਗੌਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2019) 5 SCC 554- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

4. ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 50% ਨਿੱਜੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਹੈ। 5,92,488/- (ਰੁ. 2,743 x 12 x 18 = ਰੁਪਏ 5,92,488/-)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ 70,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੁੱਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। 6,62,448/- . ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 5,02,620/- ਰੁਪਏ, ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਇਸਲਈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਬਕਾਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ਾ 1,59,868/- ਰੁਪਏ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। 1,60,000/-। ਤੀਜੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 1,60,000/ - ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 7% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ। [ਪਾਰਾ 12-14] [1132- F-H; 1133-ਏ-ਬੀ]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2017) 16 SCC 680 ਨੇ ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ

(2019) 5 SCC 554 ਪੈਰਾ 10 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 9312।

MAC ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 08.08.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ। 2009 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 479

ਰਾਹੁਲ ਮੋਹੜ, ਰਾਜੂ ਸੋਨਕਰ, ਸੰਜੇ ਸੈਣੀ, ਸ਼ੇਖਰ ਅਗਰਵਾਲ, ਕਰੁਣਾਕਰ ਮਹਾਲਿਕ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਡਾ. ਆਨੰਦ ਵਰਧਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਿਤ ਤਿਆਗੀ, ਵੀ.ਕੇ. ਵਾਸ਼ੂਦੇਵ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਂਡੇ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ, ਜੇ.

1. ਦੇਰੀ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

3. ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 08.08.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਤਤਕਾਲ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, 2009 ਦੀ MAC ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 479 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ 3,72,620/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ 5,02,620/- ਰੁਪਏ ਤੱਕ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਧਵਾ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ (ਨਾਬਾਲਗ) ਹਨ। 18.04.2007 ਨੂੰ ਵਾਪਰੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਹਾਦਸੇ, ਜੋ ਕਿ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਯਿਤੇਸ਼ ਸਦਾਨਾ ਉਰਫ਼ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਉਮਰ 19 ਸਾਲ, ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ DL-1PA-4403। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਹਨ ਦਾ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਜੋਖਮ ਲਈ ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਇੱਥੇ ਤੀਜੇ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨਾਲ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਵਾਰਡ ਮਿਤੀ 06.06.2009 ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਸੀ, ਇਸਲਈ, ਇਸ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਲਈ ਲਾਗੂ ਗੁਣਕ '18' ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਣਕ '15' ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇੱਥੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

6. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ: -

ਨੰਬਰ:	ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਰਕਮ
1	ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ 3,52,620.00 ਰੁਪਏ
2	ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਰੁਪਏ। 5,000.00
3	ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, 15,000.00 ਰੁਪਏ
	ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ
ਕੁੱਲ	3,72,620.00 ਰੁਪਏ

7. ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। 3,52,620/-, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਮੰਨਿਆ। 3,918/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਗੁਣਕ '15' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਭਾਵ 42 ਸਾਲ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਸੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ 50% ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 5,02,610/-।

8. ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੀ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਣਯ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਹੋਰਸ1 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:-

“59.4 ਜੇਕਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਆਮਦਨ ਦੇ 40% ਦਾ ਵਾਧਾ ਵਾਰੰਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। 25% ਦਾ ਜੋੜ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 40 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ 10% ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਗਣਨਾ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਪਿਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਮਦਨ ਘਟਾਓ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ।” (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

9. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਸੀ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਥਾਪਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ 40% ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਦਾ 50% ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਵਜੋਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖਰਚਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ।

10. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ '15' 'ਤੇ ਗੁਣਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਨਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਇਲ ਸੁੰਦਰਮ ਅਲਾਇੰਸ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੰਡਾਲਾ ਯਾਦਗਰੀ ਗੌਡ ਅਤੇ ਹੋਰਸ2 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਹੈ, ਗੁਣਕ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸਵਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

“ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਜਾਂ ਗੁਣਕ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“12. ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ।"

11. ਪ੍ਰਣਯ ਸੇਠੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: -

“59.8 ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਅੰਕੜੇ, ਅਰਥਾਤ, ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਕੰਸੋਰਟੀਅਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 15,000 ਰੁਪਏ, 40,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 10% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

12. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। 3,918 ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਅਸਲ ਤਨਖਾਹ ਆਮਦਨ ਦਾ 40% ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

a ਨਿੱਜੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ:

ਰੁ. 3,918 + (ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ ਦਾ 40% ਭਾਵ ਰੁਪਏ 1567/-) = ਰੁਪਏ। 5,485/-

ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇੱਕ ਬੈਚਲਰ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 50% ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਗਣਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

ਬੀ. 5,485 - (5485 ਦਾ 50%) = ਰੁਪਏ 2,743/-

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਹੈ। 5,92,488/- (ਰੁ. 2,743 x 12 x 18 = ਰੁਪਏ 5,92,488/-)।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ 70,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੁੱਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। 6,62,448/-।

13. ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ 5,02,620/- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਇਸਲਈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਬਕਾਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। 1,59,868/-, ਜੋ ਕਿ ਰੁ. 1,60,000/-।

14. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 1,60,000/- ਕਲੇਮ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 7% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ/ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਕਤ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

15. ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate